

Ніна ЦИГАНЮК, 1942, м.Кам'янське, Україна

БРАНЕЦЬ ДОЛІ

А долею його була полячка Геня.

Надзвичайно актуальною являється тема «Бути людиною» завжди, а коли людина проявляє гідні вчинки: співчуття, доброту, милосердя, навіть ризикуючи своїм життям, я б назвала її Людиною з великої букви.

Саме такою Людиною слід назвати полячку Genju (по-українськи – Євгенія), яка в самий екстремальний період, в умовах розгулу націонал-шовінізму врятувала життя мого дяді (рідного брата моєї мами) Топтуна Івана Миколайовича.

Звичайний сільський хлопець у визначений час пішов служити до лав Червоної Армії.

В 1939-1940 роках брав участь у радянсько-фінській війні, будучи стрільком 168 стрілецького полку. Далі був курсантом-водієм 34 автополку.

З початком війни Радянського Союзу з нацистською Німеччиною (точніше – в липні 1941 року) його дивізію передислокували на територію сучасної Польщі. На той час та її частина уже була визначена радянською, як і інша – німецькою. І в тому ж липні 41-го Іван Топтун дістав тяжке наскрізне поранення в ногу. Інтенсивних боїв на тій території не велось, але звичайним явищем були перестрілки і засилля диверсантів.

Ймовірніше всього, він би попав у полон - так і вважали Топтуна І.М., коли той не повернувся у своє з'єднання. Та у ці скрутні хвилини на його шляху зустрілася його рятівниця – полька Геня.

З рани Івана Топтуна цівкою бігла кров і тоді такий же, як він – солдат, знявши з себе нижню білизну, як зумів, перев'язав Іванові ногу.

Вибачаючись, що більше нічим зарадити не зможе, бо й самому якось треба рятуватися, той порадив Іванові перейти вбрід мілку річечку, а

на тому березі йому буде безпечніше. Іншого виходу не було. Не вміючи плавати, Іван ризикнув ступити у водоймище, тягнучи за собою поранену ногу, яка враз стала важкою, як колодка.

І без того пекучий біль щохвилини ставав нестерпнішим.

Як розповідав потім Іван Миколайович, він уже подумки попрощався з білим світом.

Хоч річечка й насправді була неглибокою, однак жгучий біль у нозі і вщент мокрий одяг тягнули бійця на дно.

Та в останню хвилину він запримітив прямо у себе над головою гілки верболозу, листя яких просто купались у воді. Ледь-ледь вистачило сили схопитися за них. З їх допомогою він таки дотягнувся до берега і вже на землі втратив свідомість.

Скільки Ваня так пролежав – невідомо, але коли прийшов до тями, то побачив низько схилену над ним дівчину. Вона збентежено щось говорила, але по-польськи йому не зразу вдалося зрозуміти її.

Зрештою за допомогою жестів та й мови, яка все більше здавалась йому кумедно українською, зрозумів, що Євгенія скоро до нього повернеться.

І насправді невдовзі дівчина з'явилася разом з батьком та візком, яким вони перевезли невідомого червоноармійця додому.

Звичайно, в умовах окупації дуже ризиковано було залишати вдома радянського пораненого бійця, але щиросердна дочка зуміла переконати заможного бауера-батька задовольнити її прохання.

Тихому, ввічливому українському Івану (по-польськи Ян) знайшли надійний прихисток, а Женя добровільно взялася чаклувати над його пораненою ногою.

Необроблена рана, абияк перев'язана, щоб бодай зупинити кров, перебування у брудній воді спричинили сильне загноєння. Відтак процес

загоювання значно ускладнився і надовго затягнувся. Та Генічка терпеливо продовжувала щоденні перев'язки.

Хоч місяці наполегливого лікування перетворювалися на роки, але на радість усій польській сім'ї український хлопець в решті-решт почав ходити!

А непомітно для обох молодих людей теплі стосунки поступово переросли у ніжне взаємне кохання.

Дочка довго приховувала свої почуття від батьків, але вони самі здогадувалися, чому їх скромниця Генічка прямо сяяла після спілкування з Яном.

Отож незабаром молодята й поженилися.

За цей час бойові дії проходили вже на території Німеччини. От і вирішили поляки на сімейній раді - будуть переконувати зятя: нема сенсу наздоганяти своїх, адже він всерівно не встигне здійснити цей задум, бо війна от-от закінчиться.

Тим більше, що на цей час у люблячого подружжя появилась донечка Вероніка.

Отже, як бачимо – війна не лише несла з собою страждання, ненависть, смерті мільйонів її учасників, але нерідко народжувала співчуття, доброту, милосердя і навіть любов.

На цьому можна було б і завершити розповідь згідно об'явленої теми.

Але ще один прояв співчуття – тепер уже української сторони до полячки Жені змушує мене продовжити розповідь.

Війна дійсно невдовзі й завершилась.

Наш дядя відразу написав додому листа, але коли отримав відповідь-страшенно засмутився.

Ще б пак. Адже мати повідомляла, що на фронті загинув чоловік його сестри, тобто нашої мами Оксани, яка в 33-річному віці залишилася з

чотирма малолітніми дітьми. Як їй тепер необхідна його, братова, допомога!

Мимоволі згадав Іван Миколайович, як вона, старша сестра, у трагічному 1933 році, коли від голодомору помер їх батько та два брати, врятувала від голодної смерті його та їхню матір. Його батько, тобто наш дідусь Микола, був грамотною, як на той час для села, людиною.

- Я може пізніше й запишусь до того, невідомого селянам, колгоспу, - заявив він. – Але ж дайте час, щоб можна було десь вичитати, що він означає.

Та чекати, звісно, його ніхто не став. У рядового працелюбного чоловіка (аж ніяк не куркуля) вигребли все: сільськогосподарський реманент, свійських тварин і птицю, все збіжжя до зернини.

А сестра Оксана на той час жила у свекрів, яких не розкуркулили, бо батько-свекор записався до колгоспу. У них було і зерно, і корова. От і носила невістка, крадучись від свекрухи, чого-небудь для приготування їжі. Наприклад, насипле в чоботи пшона чи ячменю, до крові натираючи собі ноги, а їм і було на одну-дві, хоч ріденькі, юшечки.

А ще душу Івана ятрили думки, що й матері буде вкрай тяжко залишатися одній у далекому від нього - українському селі на Чернігівщині.

Тому твердо вирішив: треба їхати додому. І хоч як важко було випестованій у достатках Генічці полишати своє рідне гніздечко, однак всі троє поїхали в Україну.

Іван Миколайович відразу з'явився до військомату і в усьому зізнався.

І не знав Іван Топтун, що згідно повідомлення з його військової частини він вважався полоненим. Тому у його воєнному білеті й значилось: «находився в военном плену: июль 1941 - май 1945».

Після всіляких перевірок Іван проходив службу з жовтня 1945 по серпень 1946 року в рядах радянської армії.

З радістю зустріла Ванюшу Женічка, яка весь час його відсутності у мирі та злагоді проживала зі своєю свекрухою.

Та ось наступила весна 1947 року і необхідно було йти працювати в колгосп. У селі для неї іншої роботи не знайшлось, як нарівні з іншими досвідченими жінками від зорі до зорі працювати в полі, бо непрацюючих (хоч і з малими дітьми) тоді називали з презирством тунеядцями і судили.

Колгоспниці ставали, до прикладу, на довжелезні, кожна на свої, рядки буряків і приблизно всі одночасно пололи їх, а втомившись, сідали відпочити.

Тільки Женічка – бідолаха, натираючи до крові руки від сапи, обливаючись потом і слізьми від пекучої болі в спині, не відпочивала. Вона підганяла свої рядки. Як чекала вона, що ще хоч трішечки встигне відпочити, але жінки вже піднімались і йшли на свої місця, а Женя без відпочинку знову відставала.

Серце обливалось кров'ю в її чоловіка, але в тих умовах він нічого не міг зробити.

Ледве діждалась Женічка кінця літньо-осіннього сезону, і пізньої осені 1947 року, який в Україні до того ж видався посушливим та голодним, серйозно занедужала.

Вона не могла далі витримати такого життя, тому й заявила: - Не винесу я далі цього випробування. Мушу повернутися додому.

Ось тут я й хочу акцентувати увагу на відношенні до молодиці-полячки українських селян.

Зазвичай, і родичі, і просто односельчани осудили б її поступок – кидати такого «золотого» чоловіка: тракторист, коваль, сапожник, майстер на всі руки, люблячий, турботливий батько.

Однак її розуміли, їй співчували. У такій скрутний час Женю проводжали мало не всім селом.

На тому прощальному вечорі плакали, не ховаючи сліз, обоє молодят.

- Якщо вирішиш все-таки колись приїхати до нас з Веронічкою, - сідаючи в вагон поїзда і не перестаючи ридати та ледь вимовляючи слова, прошептала бідна Женічка, - будемо безмежно раді. Хоч я тебе теж розумію, як і ти мене зараз.

- А якщо не зможеш приїхати до нас – давай не будемо переписуватись, щоб не краяти душу одне одному. Так швидше загояться у нас глибокі рани розірваного кохання. Хай кожен з нас, як зможе, влаштує заново особисте життя. А за нашу донечку не турбуйся. Ти ж знаєш: у моїх заможних батьків вона буде забезпечена вдосталь, набагато ліпше, ніж тут у тебе.

Перед відправкою на конкурс цього нарису я познайомила з ним двох журналістів (що я робила завжди впродовж понад 40-річної музейної діяльності, щоб знати, як сприйматиметься читачами моя робота). Обоє до глибини душі схвилювала доля моїх героїв. Але їх обоє цікавило ще одне: яким же було їх майбутнє?

На жаль, дядя Ваня ніколи не згадував по все це, що я почула від своєї мами. Напевне, йому так тяжко було повертатися у щасливі недовгі роки, що він навіть телевизор вимикав, якщо мова йшла про Польщу.

Я хотіла знайти його дочку, але на жаль, мама не знала ні прізвища Жені, ні місця проживання.

Ось так війна сприяла народженню інтернаціональної люблячої сім'ї та так жорстоко її і роз'єднала.

Тож хай ніде і ніколи не палає вогонь війни і не сиротіють діти!
 Нехай і в мирний час люди проявляють так необхідні завжди доброту,
 взаєморозуміння, милосердя!

4 15. Прохождение действительной военной службы

Наименование воинской части	Должность и воинское звание по штату	Дата зачисления в часть и № приказа	Дата исключения из части и № приказа
168 стр. полк	стрелок	октб. 1939	шам 1941
34 авто-полк	сурреант шофер	Находился в кешевской плену	шам май 1941 1945
34 авто-полк	сурреант шофер	окт. 1945	февр. 1946
335 стр. полк	шофер	февр. 1946	авг. 1946
автомоб. парк	шофер	Минский Райвоенком	Подграсович

ВОЕННЫЙ БИЛЕТ
 № 1606582

Фамилия Молотук
 Имя Иван
 Отчество Николаевич
 Число, месяц и год рождения 23.09.1918г.
 Личная подпись владельца Иван
 Выдан Углевским Райвоенком военным комиссариатом Черниговской области (республики)
 23 октября 1963 г.
 Военный комиссар Подграсович
 М. П. Подграсович
 (Звание, подпись)